

Znak kríža

Jozef Duháček

26. februára 2024 ✝ Cirkev ✝ Komentár

Jednou zo zmien, ktoré urobili reformátori omše po II. vatikánskom koncile, bolo odstránenie mnohých znakov kríža, ktoré sa zrazu, po stáročiach, považovali za nadbytočné a opakujúce sa.

Takže tradičná forma sv. omše obsahuje oveľa viac znakov kríža ako *Novus ordo missae*. Počty, ktoré uvádzajú autori sa mierne líšia, ale najčastejšie sa spomína štyridsaťosem. Ale znamená to, keď sa toto posvätné gesto tak často opakuje, že je zbytočné? Je to skutočne stredoveký nános, ktorý sa zbytočne opakoval a množil, až stratil akýkoľvek význam?

Záber zo slávenia tradičnej latinskej omše v Oxforde, Anglicko

zdroj: flickr.com

Kritika, že niečo opakované je zbytočné, by mala znieť povedome. Je to rovnaký argument protestantov o modlitbách naspamäť a „márnom opakovaní“, že samotný fakt opakovania je to, čo robí gesto „márnym“. Povedať 50-krát Zdravas Mária je márne opakovanie, povedia nám protestanti; liturgickí reformátori trvali na tom, že urobiť 48 znamení kríža je tiež zbytočným opakovaním. Ale tak ako je tento argument nepravdivý, pokiaľ ide o ruženec a naučené modlitby, tak je rovnako neopodstatnený, pokiaľ ide o znamenie kríža.

Je dobré prihliadnuť k tomu, čo o tejto téme napísal mons. Jean-Joseph Gaume, ktorého spisy o znamení kríža v 60. rokoch 19. storočia podnietili obnovenie záujmu o najstaršiu cirkevnú modlitbu a viedli k pripojeniu odpustkov k obyčajnému prežehnaniu. Pius IX. 28. júla 1863 garantoval 50 dní odpustkov pri obyčajnom prežehnaní sa, pri ktorom sa vyslovia slová „V mene OTCA i SYNA i DUCHA SVÄTÉHO“. Pri prežehnaní svätenou vodou je to dvojnásobok.

Mons. Gaume pri riešení námietky márneho opakovania znaku kríža hovorí:

Hľa, čo robí Cirkev, keď v osobe kňaza vystupuje na oltár. Vyzbrojený všemohúcnosťou, ktorá mu je vlastná, prichádza vládnuť, už nie stvorenie, ale Stvoriteľ; už nie človek, ale Boh. Na jeho hlas sa otvárajú nebesia; Slovo sa opäť inkarnuje a obnovuje všetky tajomstvá svojho života, smrti a vzkriesenia. Existuje nejaký čin, ktorý by sa mal vykonať s väčšou vážnosťou a dôstojnosťou? Čin, z ktorého by sa malo starostlivejšie vylúčiť všetko, čo by mohlo byť cudzie

alebo nadbytočné?

V priebehu tohto úkonu, Cirkev viac ako kedykoľvek predtým znásobuje znamenie kríža; oblieka sa znakom kríža; prechádza cez neho so znamením kríža; opakuje ho tak často, žeby sa to zdalo byť prehnané, keby to nebolo tak hlboko tajomné. Viete koľkokrát robí kňaz znamenie kríža počas omše? Robí to štyridsaťosemkrát! Mýlim sa, počas celej slávnej obety je sám kňaz živým znamením kríža.

Vari katolícka Cirkev, dôstojná učiteľka národov, veľká pani pravdy, vo svojom najslávnostnejšom úkone tak často opakuje znamenie zbytočné, poverčivé alebo nedôležité? Ak tomu vaši spoločníci veria, mýlia sa.“ (Znamenie kríža, s. 12–13)

V tradičnej omši je na rozdiel od *Novus ordo missae* kríž aj na oltári a kňaz nesie znamenie kríža aj na svojom chrbte. Nenosí leoparda, ako mons. Girasoli, nenosí dúhovú zástavu, ako progresívni homopropagandistickí preláti, nenosí Rupnikových mimozemšťanov, nosí kríž, lebo na kríži premochol Kristus smrť.

Mgr. Gaume uvádza, že samotná skutočnosť, že znamenie kríža sa vo sv. omši tak často používa, je najsilnejším argumentom pre to, že nejde o zbytočné opakovanie. Keďže sv. omša je najslávnostnejším aktom uctievania a bohoslužby, ktorý Cirkev vykonáva, všetko, čo obsahujú jej obrady, by malo byť jedinečne prispôsobené dôstojnosti obety, ktorá sa v týchto obradoch prináša; skutočnosť, že znak kríža sa nielen objavuje, ale objavuje sa veľmi často, znamená, že jeho opakovanie je špecificky vhodné pre najvyšší akt uctievania Cirkvi.

Aj sv. Tomáš Akvinský rieši túto otázku v *Teologickej summe*, keď odpovedá na námietku: „Obrady vykonávané vo sviatostiach Cirkvi sa nemajú opakovať. Preto nie je vhodné, aby kňaz počas vysluhovania tejto sviatosti opakoval znamenie sv. kríža.“ Pri čítaní jeho odpovede venujte pozornosť tomu, ako Akvinský hovorí, že každé znamenie kríža je umiestnené „strategicky“ tak, aby sa zhodovalo s každou zmienkou o tajomstve Kristovej obety; teda nie je nič zbytočné alebo nezmyselné. Akvinský hovorí v STh III,q. 83, a. 5, ad 3:

*Kňaz pri slávení omše používa znak kríža na označenie Kristovho umučenia, ktoré sa završilo na kríži. Kristovo umučenie bolo uskutočnené v určitých fázach. Predovšetkým tu bola zrada Krista ako dopustenie Boha a dielo Judáša a Židov; a to znamená trojité znamenie kríža pri slovách: „**Haec dona, haec munera haec sancta sacrificia illibata**“ (Tieto dary, tieto sväté a nepoškvrnené obety – v *Te igitur*).*

*Po druhé, bol tu predaj Krista. Pán bol predaný kňazom, zákonníkom a farizejom: a na znak toho sa opakuje trojité znamenie kríža so slovami: „benefictam, adscriptam, ratam“ (blahoslavený, zapísaný, ratifikovaný – v *Quam oblationem*). A tiež aj na označenie ceny, za ktorú bol predaný, tri desiatky strieborných. A pri slovách „**ut nobis Corpus et Sanguis fiat**“ (aby sa nám stalo Telom a Krvou – v *Quam oblationem*) je pridaný dvojitý kríž, na označenie osoby predávajúceho Judáša a predaného Krista.*

*Po tretie, pri Poslednej večeri bola predzvesť umučenia. Na označenie toho sa robia dva kríže, jeden pri konsekrovaní Tela, druhý pri konsekrovaní Krvi; zakaždým pri slove: „**bene dixit** – požehnal, dobrorečil“.*

Po štvrté, bolo tu samotné Kristovo umučenie. A tak, aby sa znázornilo jeho päť rán, na štvrtom mieste je päťnásobný znak kríža so slovami: „**hóstiam puram, hóstiam sanctam, hóstiam immaculátam, Panem sanctum vitæ æternæ, et Calicem salutis perpétuæ**“ (Obet čistá, obeť svätá, obeť nepoškvrnená, chlieb večného života a kalich večnej spásy – v Unde et memores).

Po piate, týranie Kristovho tela, preliatie krvi a ovocie umučenia sú označené dvojitým znakom kríža pri slovách: „**quotquot ex hac altáris participatióne sacrosánctum Fílii tui Corpus, et Sáanguinem sumpsérimus, omni benedictióne coelésti et grátia repleámur** (aby nás všetkých, ktorí máme účasť na tejto oltárnej obete a prijmemo presväté Telo a Krv tvojho Syna, naplnilo hojné nebeské požehnanie a milosť – v Suplices te rogamus).

Po šieste, je znázornená Kristova trojnásobná modlitba na kríži; prvá za Jeho prenasledovateľov, keď povedal: „Otče, odpusť im“; druhá za vyslobodenie zo smrti, keď zvolal: „Bože môj, Bože môj, prečo si ma opustil?“, tretia sa týkala Jeho vstupu do slávy, keď povedal: „Otče, do Tvojich rúk porúčam svojho ducha“; a na ich označenie je trojité znamenie s krížom urobeným so slovami: „**sanctificas, vivificas, benedícis et præstas nobis**“ (posväcuješ obživuješ, požehnávaš a nám dávaš – v Per Quem).

Po siedme, sú tak znázornené tri hodiny, počas ktorých visel na kríži, to znamená od šiestej do deviatej hodiny; na znak čoho robíme ešte raz trojité znamenie kríža pri slovách: „Per ipsum, et cum ipso, et in ipso“ (Skrze Neho, s Ním a v Ňom – na konci kánonu).

Giambattista Tiepolo, Ukrižovanie

zdroj: wikimedia commons/Saint Louis Art Museum

Po ôsme, oddelenie Jeho duše od tela je označené dvoma nasledujúcimi krížikmi nad kalichom.

Po deviate, vzkriesenie na tretí deň je znázornené tromi krížikmi pri slovách: „**Pax Domini sit semper vobiscum**“ (Pánov pokoj nech je navždy s vami).

Tomášov sumár znakov kríža nie kompletný. Začína až s *Te igitur*, teda nepočíta znaky kríža v úvodnej časti sv. omše, od prežehnania pri stupňoch oltára, prípadne už od *Asperges* až po *Sanctus* a tiež nehovorí o obradoch okolo sv. prijímania a záveru sv. omše.

Stručne povedané, môžeme povedať, že konsekrácia tejto sviatosti a obetovanie tejto obety a jej ovocie vychádzajú z moci Kristovho kríža, a preto všade tam, kde sa o nich hovorí, kňaz robí znak kríža. Je to nadbytočné? Je to zbytočné opakovanie?

Rovnako ako je to v prípade protestantských námietok, že ruženec je séria zbytočných opakovaní, tak je to aj v prípade progresívneho pohľadania znakom kríža: Cirkev nerobí nič zbytočné alebo márne, najmä vo svojich najvznešenejších bohoslužbách. Frekvencia, s akou sa opakujú Zdravas Mária v ruženci alebo znak kríža vo sv. omši, nie je indikátorom ich nadbytočnosti, ale skôr ich obrovskej dôležitosti v zbožnosti a kulte Cirkvi. Ľudová múdrosť hovorí, že cvičenie robí majstra. Športovci, umelci, hudobníci – všetci títo by vedeli dlho rozprávať o nevyhnutnosti opakovaní nejakého úkonu, cviku alebo aktivity, bez ktorých nie je možné dosiahnuť majstrovstvo v žiadnej disciplíne. Sv. omša je obeta kríža. Kríža, na ktorom zomrel Spasiteľ sveta.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/znak-kriza/>